

Sygn. akt I UK 223/09

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 9 lutego 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Romualda Spyt (przewodniczący)

SSN Zbigniew Hajn

SSN Zbigniew Myszka (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania J. Ć.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 9 lutego 2010 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 29 kwietnia 2009 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok w pkt I i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.**

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2009 r., po rozpoznaniu apelacji ubezpieczonej J. Ć., zmienił wyrok Sądu

Okręgowego w O. z dnia 22 stycznia 2009 r. oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 7 października 2008 r. o odmowie ubezpieczonej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w ten sposób, że przyznał ubezpieczonej rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy od 1 września 2008 r. do 31 sierpnia 2009 r. (pkt I wyroku) i oddalił apelację w pozostałym zakresie (pkt II wyroku).

Decyzją z dnia 7 października 2008 r. organ rentowy odmówił ubezpieczonej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, ponieważ nie spełniła warunku z art. 57 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm., zwanej dalej ustawą o emeryturach i rentach lub ustawą), gdyż niezdolność do pracy powinna powstać u niej przed dniem 10 marca 2002 r. (10 września 2000 r. + 18 miesięcy), a lekarz orzecznik ZUS uznał ją za całkowicie niezdolną do pracy od dnia 24 sierpnia 2004 r.

Sąd Okręgowy oddalił odwołanie ubezpieczonej od tej decyzji wskazując, że mając prawo do okresowej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy od dnia 1 grudnia 2005 r. do 31 marca 2007 r. nie ma prawa do renty w razie orzeczenia częściowej niezdolności do pracy, ponieważ w ostatnim dziesięcioleciu przed złożeniem ostatniego wniosku o rentę tj. 30 września 1998 r. do 30 września 2008 r. staż pracy wnioskodawczynie wynosi 3 miesiące i 26 dni, zaś na datę powstania niezdolności do pracy 1 rok, 8 miesięcy i 5 dni (od 24 sierpnia 1994 r. do 24 sierpnia 2004 r.). Nie wykazała się więc pięcioletnim okresem składkowym i nieskładkowym, o którym mowa w art. 57 ustawy o emeryturach i rentach. Zgodnie z wykładnią gramatyczną art. 61 tej ustawy, renta przywrócona nie oznacza innej, nowej renty, lecz to samo świadczenie, do którego prawo poprzednio ustało. W sytuacji przywrócenia prawa do renty powinna ona być obliczona na tych samych zasadach i przyznana co najmniej w tej samej wysokości, co renta poprzednio pobierana. Prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy ustało z dniem 1 kwietnia 2007 r. Po tej dacie stwierdzono, że ubezpieczona jest częściowo niezdolna do pracy. Nie jest to świadczenie tożsame z tym, o którym mowa w art. 61 ustawy. Aby mieć prawo do renty z tytułu ustalenia częściowej niezdolności do pracy, muszą być spełnione warunki wynikające z art. 57 ustawy.

Sąd Apelacyjny uwzględnił apelację ubezpieczonej od tego wyroku, uznając, że przysługiwało jej prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy, ponieważ spełniała uprzednio przesłanki do nabycia renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy z art. 57 ust. 2 ustawy (była całkowicie niezdolna do pracy i legitymowała się 20 letnim stażem pracy). Z uwagi na to, że niezdolność ubezpieczonej do pracy ma charakter ciągły - zmienił się jedynie jej stopień z całkowitej na częściową nie można było, jak uczynił to Sąd Okręgowy, zastosować art. 61 ustawy. Przepis ten odnosi się bowiem do innej sytuacji, statuując możliwość przywrócenia prawa do renty w przypadku ponownego stwierdzenia niezdolności do pracy w ciągu 18 miesięcy od jej ustania. Tymczasem niezdolność do pracy ubezpieczonej nie ustała, a jedynie od lipca 2006 r., jak przyjęli biegli sądowi z zakresu onkologii, kardiologii, chorób płuc, neurologii i chirurgii naczyniowej, zmienił się jej zakres - z całkowitej na częściową. Zgodnie zaś z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2008 r., II UK 87/07, prawo do renty nie ustaje, lecz ulega zmianie tylko jej wysokość, gdy zachodzi zmiana stopnia niezdolności do pracy z całkowitej na częściową, a rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy ubezpieczony uzyskał po spełnieniu szczególnych warunków z art. 57 ust. 2 ustawy.

W skardze kasacyjnej organ rentowy zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, w szczególności art. 57 ust. 2 w związku z art. 101 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach przez jego niewłaściwe zastosowanie i przyznanie prawa do renty w sytuacji, gdy prawo to ustało w związku z ustaniem warunku całkowitej niezdolności do pracy. Okolicznością uzasadniającą przyjęcie skargi do rozpoznania jest jej oczywiste uzasadnienie, ponieważ Sąd Apelacyjny przyznając prawo do świadczenia z art. 57 ust. 2. ustawy o emeryturach i rentach w sposób oczywisty naruszył prawo. Treść tego przepisu w wykładni językowej jest jednoznaczna, może być on stosowany jedynie do ubezpieczonych, u których stwierdzono całkowitą niezdolność do pracy, a dodatkowo stanowi on *lex specialis* wobec unormowań określających przesłanki nabycia świadczeń i nie może być interpretowany rozszerzająco.

Skarżący wskazał, że prawo ubezpieczonej do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy ustało począwszy od dnia kwietnia 2007 r., ubezpieczona

jest częściowo niezdolna do pracy od lipca 2006 r. i nie spełnia warunków przyznania świadczenia, o których mowa w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach. Zgodnie z art. 101 pkt 1 tej ustawy, prawo do świadczenia ustaje, gdy ustanie którykolwiek z warunków wymaganych do uzyskania tego prawa, w tym wypadku wymóg całkowitej niezdolności do pracy. Nie można uznać, że przyznane prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy jest kontynuacją prawa do z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, jedynie ze zmianą wysokości świadczenia ze względu na stopień niezdolności do pracy, ponieważ mamy tu do czynienia z nowym świadczeniem, a zatem powinny być spełnione wymogi określone w art. 57 ust. 1 lub 2 ustawy. Znajduje to uzasadnienie w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2009 r., II UZP 1/09, w której przyjęto, że prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy nabytej na podstawie art. 57 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach ustaje gdy ustanie warunków całkowitej niezdolności do pracy (art. 101 pkt 1 ustawy).

W konsekwencji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji i oddalenie odwołania ubezpieczonej od decyzji z dnia 7 października 2008 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ma usprawiedliwione podstawy na gruncie wykładni dokonanej w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2009 r., II UZP 1/09 (OSNP 2009 nr 19-20, poz. 263), z której wynika, że prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy nabyte na podstawie art. 57 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach ustaje, gdy ustanie warunków całkowitej niezdolności do pracy. W przekonujących motywach tej uchwały skład powiększony Sąd Najwyższy przesądził, że prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy przyznane na podstawie art. 57 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach nie jest tożsame z prawem nabytym według powszechnych zasad określonych w art. 57 ust. 1 tej ustawy. Przepis art. 57 ust. 2 wyodrębnia bowiem szczególną kategorię ubezpieczonych, którym przysługuje prawo do renty w związku z ustaleniem u nich stanu całkowitej niezdolności do pracy, którzy równocześnie legitymują się minimalnym składkowym i nieskładkowym okresem ubezpieczenia (20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn) i nabywają prawo do renty z pominięciem warunków

określonych w art. 57 ust. 1, między innymi bez związku pomiędzy prawem do świadczenia rentowego a podleganiem ubezpieczeniu społecznemu w okresie bezpośrednio poprzedzającym powstanie niezdolności do pracy, stanowiącym podstawową zasadę przyznawania świadczeń rentowych. Z tego względu art. 57 ust. 2 ma charakter przepisu szczególnego w stosunku do jego ust. 1 i jako taki musi być wykładany ściśle, zważywszy że określone w nim szczególne warunki nabycia prawa do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy stanowią odstępstwo od zasad powszechnie obowiązujących przy ustalaniu uprawnień rentowych. Oznacza to, że prawo do renty przyznane na podstawie art. 57 ust. 2 ustawy przysługuje wyłącznie pod warunkiem utrzymania stopnia całkowitej niezdolności do pracy, którego to warunku nie spełnia już osoba, u której ustąpił stan całkowitej niezdolności do pracy, a utrzymuje jedynie częściowa niezdolność do pracy. Szczególna (wyjątkowa) ochrona ubezpieczeniowa z art. 57 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach obejmuje zatem wyłącznie nową kategorię podmiotów posiadających okresy składkowe i nieskładkowe w rozmiarze uprawniającym do nabycia prawa do emerytury, którym stan zdrowia uniemożliwia wykonywanie jakiegokolwiek zatrudnienia ze względu na całkowitą niezdolność do pracy. W takich przypadkach prawo do szczególnej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy jest uzależnione od utrzymywania się warunku niezdolności do pracy w takim kwalifikowanym stopniu całkowitej niezdolności do pracy, a ustanie tego warunku prowadzi do z mocy art. 101 pkt 1 w związku z art. 107 ustawy o emeryturach i rentach do ustania prawa do renty. Zmiana stopnia niezdolności do pracy z całkowitego na częściową prowadzi do ustania prawa do świadczenia rentowego nabytego i uzależnionego od koniecznego istnienia całkowitej niezdolności do pracy, której brak (ustanie) prowadzi do ustania prawa do tej szczególnej renty uzależnionej od utrzymywania się stanu kwalifikowanej całkowitej niezdolności do pracy, który jest warunkiem *sine qua non* przysługiwania prawa do renty z art. 57 ust. 2 tej ustawy.

Przepis art. 61 ustawy nie ma zastosowania do renty nabytej na podstawie art. 57 ust. 2 i następnie utraconej w związku z ustąpieniem stanu całkowitej niezdolności do pracy, ponieważ prawo do renty z art. 57 ust. 2 powstanie (reaktywuje się) zawsze w razie ponownego ziszczenia się kiedykolwiek w przyszłości warunku

całkowitej niezdolności do pracy, tj. niezależnie od czasu ponownego powstania (ujawnienia się) stanu całkowitej niezdolności do pracy u osoby posiadającej wymagane minimalne okresy ubezpieczenia (składkowy i nieskładkowy) w rozmiarze uprawniającym do nabycia prawa do emerytury, bez konieczności ponownego ujawnienia się stanu kwalifikowanej (całkowitej) niezdolności do pracy jedynie w ciągu 18 miesięcy od ustania poprzedniego prawa do renty z art. 57 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy wyrokował jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c.